

A nyelvtudás üzlet – nyelvtudás nélkül nincs üzlet

A cikk címe két dokumentumra utal.

„A nyelvtudás üzlet” a címe annak a jelentésnek, amelyet az Európai Bizottság által 2007-ben létrehozott többnyelvűséggel foglalkozó üzleti fórum készített, és amelyet a fórumon részt vevők az EU akkori nyelvi biztosával, Leonard Orbannal közösen 2008. július 11-én mutattak be a sajtónak. A jelentés egyik fő megállapítása, hogy Európa elveszítheti versenyképességét a fejlődő világgal szemben, ha nem fektet be többet a nyelvtudás fejlesztésébe. Egy a jelentéshez felhasznált tanulmány adatai szerint ugyanis az Európai Unió körülbelül 945 000 exportáló kis- és középvállalkozásának mintegy 11%-ával előfordult már, hogy nyelvismeret hiányában nem jött létre a tervezett üzletkötés. A „Nyelvtudás nélkül nincs üzlet” című írással a Piac&Profit internetes oldalán találkozhatunk. A 2012. május 28-án megjelent cikk megállapítja, hogy bár a nyelvtudás az erőteljesen exportkittett magyar gazdaság fontos alapja lenne, a magyar munkavállalók jelentős része még mindig nem beszél idegen nyelvet. „Az angol nyelvtudásnak olyannak kellene lennie, mint egy kötelező védőoltásnak, mindenkinek meg kellene kapnia”, olvashatjuk, de a cikk azt is hangsúlyozza, hogy a globális vállalkozáshoz az angolnyelv-tudás nem elegendő. Nem véletlen, hogy az Európai Bizottság a többnyelvűséget ösztönzi, ami nem csak a kultúrák közötti párbeszédet és az idegen társadalomba történő beilleszkedést segíti elő, hanem a külföldi tanulási és munkalehetőségeket is, valamint nem utolsósorban a globális versenyben részt vevő vállalkozások új piacokra jutását. A többnyelvűség megvalósítása érdekében Európában egészen fiatal kortól kezdve mindenkinek az anyanyelvén kívül legalább két nyelvet kellene tanulnia, és a nyelvtudásnak ki kell egészülnie a kulturális háttér

1 Főiskolai tanár, PhD, BGF KKK Nemzetközi Gazdálkodás Szaknyelvi Intézeti Tanszék Német Tanszéki Osztály; e-mail cím: fodor.sandorne@kkk.bgf.hu.

ismeretével. Ez utóbbi hiányában fennáll a veszélye annak, hogy leendő üzleti partnerünknel megnyilvánulásunk értetlenséget vagy visszatetszést vált ki, ami nem kedvez az üzletkötésnek.

A kérdőíves felmérési adatokra épülő cikk arra keres választ, hogy a fiatalok mennyire tájékozottak abban, milyen nyelvtudással lehet boldogulni a globalizálódó üzleti életben, megfelelő nyelvi önértékeléssel elejét lehet-e venni a diploma „bennragadásának”, valamint milyen szerepet játszhat az Europass Nyelvtanulási napló Nyelvi útlevéle az irányított önálló tanulási folyamatban és egyben a hallgatói életút tervezésében.

Kulcsszavak: nyelvtudás, nyelvi önértékelés, kilépés a munkaerőpiacra, bennragadt diplomák, versenyképesség, Europass Nyelvi útlevél, irányított önálló tanulás, életúttervezés

Nyelvek számokban

A Budapesti Gazdasági Főiskola képviselőjében két alkalommal is lehetőségünk nyílt arra, hogy „A nyelvtudás szerepe a világban” címmel előadást tartsunk harmadik és negyedik osztályos középiskolásoknak,² összesen mintegy 170 főnek. Az előadás bevezető részében azt a kérdést tettük fel a diákoknak, hogy ismereteik szerint melyik ma a legelterjedtebb nyelv a világon. A kérdésre a legtöbben a kínai nyelvet nevezték meg, és érdeklődéssel vették tudomásul, hogy a legelterjedtebb nyelv fogalma nem ugyanaz, mint a legtöbbet beszélt anyanyelv fogalma. A tanulók valójában ez utóbbira gondoltak, mivel közismert, hogy a kínai anyanyelvűek száma megközelíti az egymilliárdot.

Napjaink legelterjedtebb nyelve azonban nem a kínai, hanem az angol,³ mely közel 330 millió ember anyanyelve, valamint további 170 millióra tehető azoknak a száma, akik életkörülményeik folytán második nyelvként (gyakorlatilag második anyanyelvként) használják. Ezt a táborát bővíti az a közel egymilliárd ember, aki az angolt idegen nyelvként beszéli. „Nemzetközi nyelvvé válása miatt az angolra egyes országokban egyre inkább második, mint idegen nyelvként tekinthetünk. Internacionális szerepe

2 Dr. Fodor Sándorné: A nyelvtudás szerepe a világban. Ceglédi Kossuth Lajos Gimnázium, 2013. február 14., 2014. január 28. (előadás).

3 <http://www.bpb.de/nachschlagen/zahlen-und-fakten/globalisierung/52515/weltsprache>.

mellett ezzel tehát intranacionális szerepe is egyre nagyobb, vagyis egyes országokban újfajta diglosszia van kialakulóban: a nemzetközi angol és a nemzeti nyelv(ek) relációjában” (Hoffmann 2008: 5).

Az angol nyelv a nemzetközi kapcsolatokban is rendkívül fontos szerepet tölt be. Számos nemzetközi szervezet – így az Európai Unió (EU), az Európa Tanács (ET), az Egyesült Nemzetek Szervezete (ENSZ), a Gazdasági Együttműködési és Fejlesztési Szervezet (OECD), az Észak-atlanti Szerződés Szervezete (NATO) – egyik hivatalos nyelve, és érdekességképp megemlítjük, hogy a Kőolaj-exportáló Országok Szervezetének (OPEC)⁴ az arab országok többsége ellenére nem az arab, hanem az angol a hivatalos nyelve.

Az angol mellett azonban a német nyelv jelentősége is figyelmet érdemel. A német külügyminisztérium honlapján⁵ az olvasható, hogy az Európai Unióban a német a legtöbbet beszélt anyanyelv – 100 millió ember anyanyelve. Ugyancsak az említett honlapon olvashatjuk, hogy a német nyelvet idegen nyelvként világszerte 15 millióan tanulják. Ez utóbbiak száma – csak a Goethe Intézet tevékenységét figyelembe véve – tovább növekedhet, mivel az általa rendezett német nyelvi kurzusok iránti érdeklődés 2009 óta folyamatosan felfelé ívelő tendenciát mutat,⁶ a 2012–2013 közti időszakban⁷ pedig a világ 93 országában megrendezett németnyelvi-kurzusokon összesen már 246 600 fő vett részt. Ulrich Ammon neves német szociolingvista szerint a németet anyanyelvként és második nyelvként világszerte (a kisebbségeket és az emigránsokat is figyelembe véve) összesen 128 millióan, idegen nyelvként pedig 100 millióan beszélhetik.⁸

Összehasonlításképpen: becslések szerint a magyar anyanyelvűek száma Magyarországon 10,2 millió, és a környező országokban, Izraelben, valamint a tengerentúlon élő magyar anyanyelvűek további 3 millió főt jelentenek. Vagyis a világon a magyar nyelv beszélőinek száma kb. 13,2 millió.⁹

A fenti számok alapján megállapíthatjuk, hogy a magyar anyanyelvűek leginkább akkor tudnak bekapcsolódni a nemzetközi kommunikációba, ha idegen nyelveket is beszélnek. Bár a globális kommu-

4 <http://www.mofa.gov.iq/documentfiles/130171515585344412.pdf>, p. 1.

5 http://www.auswaertiges-amt.de/DE/Aussenpolitik/KulturDialog/Sprache/DeutscheSprache_node.html.

6 http://www.goethe.de/uun/pro/jb12/rechenschaftsbericht_gi2012.pdf, p. 11.

7 <http://www.goethe.de/uun/pro/jb13/Rechenschaftsbericht2012-2013.pdf>, p. 1.

8 <http://bkdportoalegre.files.wordpress.com/2012/01/deutsche-sprache-international1.pdf>, p. 2.

9 <http://www.nyest.hu/hirek/hat-tevhit-a-magyar-nyelvro>.

nikáció szempontjából az angolnyelv-tudás tűnik a legfontosabbnak, elsősorban Európán belül a német nyelv ismerete is fontos szerepet játszik.

A nyelvtudás és a munkavégzés szoros kapcsolatot alkothat. Elődeink és kortársaink között is számosan akadnak, akik hivatásuk folytán nem egy vagy kettő, hanem több idegen nyelvben is jártassá váltak. Kőrösi Csoma Sándor tudós (1784–1842),¹⁰ az első tibeti nyelvtan és tibeti–angol szótár elkészítője összesen tizenhat európai és keleti nyelven állított össze szójegyzékeket. Vámbéry Ármin, a keleti tudományok úttörője (1832–1913)¹¹ számos európai nyelven kívül kiválóan beszélt törökül és perzsául. Képes Géza költő, műfordító (1909–1989)¹² a nyugati nyelvek mellett az összes finnugor nyelvből, továbbá újgörögből, oroszból, bolgárból, arabból és japánból fordított. Lomb Kató (1909–2003) 16 nyelvű tolmácsként vált híressé.¹³ A fiatalabb generáció híres magyar poliglottjainak táborába tartoznak a többi között a Polgár lányok, akik ugyan sakkozói teljesítményükkel váltak világhírűvé, de nyelvtudásuk is kiemelkedő. Erről így vall Polgár Judit nemzetközi sakknagymester, női világranglista-vezető: „...már egészen fiatalon lehetőségem nyílt más kultúrák megismerésére, és kialakult bennem az igény arra, hogy minél szélesebb szemszögből lássam a világot. Ehhez persze már nem volt elég a sakk nyelvén beszélni. Egy oktatási videokazetta segítségével előbb angolul tanultam meg kommunikálni, majd jött az orosz és a spanyol nyelv, amelyeknek a megtanulását szintén fontosnak éreztem. Meghatározó élményt jelentett számomra, hogy több idegen nyelvet beszélve mennyire kitágult számomra a világ. A nyelvtanulás a saját gyermekeim nevelésénél is az egyik legfontosabb célkitűzésemmé vált. Olivér és Hanna már szinte beleszületett abba, hogy a magyar mellett angolul és spanyolul is kommunikálunk velük” (Polgár: 2013).

A nyelvtudás gazdasági vetületéről

Manapság nem csak egy-egy foglalkozás kapcsán hangsúlyozzák a nyelvtudás fontosságát. Egyre több szó esik a nyelvismeretnek egy adott ország vagy régió gazdasági életére gyakorolt hatásáról. Ezzel kapcsolatos tanulmányunk címe is, mely két írásra utal. Az egyik egy jelentés, amit „A nyelvtudás üzlet”¹⁴

10 <http://mek.oszk.hu/00300/00355/html/ABC07165/08712.htm>.

11 <http://terebeess.hu/keletkultinfo/kakuk.htm>.

12 <http://mek.niif.hu/00300/00355/html/ABC07165/07731.htm>.

13 <http://www.slideshare.net/d0dyy/lomb-katoigyatanuloknyelveket>.

14 http://kitekinto.hu/europa/2008/08/04/a_nyelvtudas_uzlet/#.UxxMxc4w_Fw.

címmel készített egy az Európai Bizottság által 2007-ben létrehozott többnyelvűséggel foglalkozó üzleti fórum, és ami megalapozta az EU többnyelvűségi stratégiáját. A jelentés, amit a résztvevők az EU akkori nyelvi biztosával, Leonard Orbannal közösen 2008. július 11-én mutattak be a sajtónak, a többi között megállapítja, hogy a fejlődő világgal szemben Európa csak akkor őrizheti meg versenyképességét, ha az eddignél jóval többet fektet a munkavállalók nyelvtudásának fejlesztésébe. Egy a jelentéshez felhasznált tanulmány¹⁵ adatai szerint ugyanis a körülbelül 945 000 exportáló európai kis- és középvállalkozás mintegy 11%-ával előfordult már, hogy nyelvismeret hiányában nem jött létre a tervezett üzletkötés.

A másik, „Nyelvtudás nélkül nincsen üzlet”¹⁶ című írással a Piac&Profit internetes oldalán találkozhatunk. A 2012. május 28-án megjelent cikk megállapítja, hogy bár a nyelvtudás az erőteljesen exportkített magyar gazdaság fontos alapja lenne, a magyar munkavállalók jelentős része még mindig nem beszél idegen nyelvet. Az írás Salusinszky András nyelvoktatási szakértőt idézi, aki megállapítja: „Az angolnyelv-tudásnak olyannak kellene lennie, mint egy kötelező védőoltásnak, mindenkinek meg kellene kapnia”. A cikk azonban azt is hangsúlyozza, hogy a globális vállalkozáshoz az angolnyelv-tudás nem elegendő. Hozzáteszük, hogy még az angolok számára sem.

Nem véletlen, hogy az Európai Bizottság a többnyelvűséget ösztönzi, ami nem csak a kultúrák közötti párbeszédet és az idegen társadalomba történő beilleszkedést segíti elő, hanem a külföldi tanulási és munkalehetőségeket is, valamint nem utolsósorban a globális versenyben részt vevő vállalkozások új piacokra jutását. Az EB ugyanakkor az interkulturális ismeretek fontosságát is hangsúlyozza, melyek elválaszthatatlanok a nyelvtudástól.

„Gazdaság és többnyelvűség: ugyanannak az éremnek két oldala”¹⁷ – állapítja meg Dr. Jürgen Bolten professzor is, a Jénai Friedrich Schiller Egyetem Interkulturális Gazdasági Kommunikáció Szak vezetője, aki úgy gondolja, az idegennyelv-oktatásnak szorosan össze kellene fonódnia az adott kultúra kommunikációs szituációkon alapuló megismertetésével és az interkulturális kommunikáció oktatásával.

Azt, hogy a többnyelvűség megvalósítása érdekében Európában egészen fiatal kortól kezdve mindenkinek az anyanyelvén kívül legalább két nyelvet kellene tanulnia, az EU írásban is rögzítette: a célkitűzést az uniós állam- és kormányfők fogadták el a 2002. márciusi barcelonai csúcstalálkozón. Minden

15 http://www.southeast-europe.org/pdf/15/dke_15_m_e_Bradean-Ebinger-Nelu--Nagyvaradi-Szabina%20EU-versenykepesseg.pdf, p. 7.

16 http://www.piacprofit.hu/kkv_cegblog/nyelvtudas_nelkul_nincs_uzlet/.

17 <http://www.goethe.de/ges/spa/prj/sog/fst/de4094907.htm>.

bizonytal ez a célkitűzés is közrejátszott abban, hogy a Collins kiadó 2012-ben versenyt hirdetett a több nyelvet beszélő nagy-britanniai fiatalok számára.¹⁸ A versenyt, amely betekintést engedett a 16–22 éves korosztály nyelvtudásába, a húszéves Alex Rawlings nyerte, aki – az angolokra nem jellemző módon – anyanyelvén kívül tíz nyelven beszél: németül, franciául, olaszul, spanyolul, katalánul, görögül, oroszul, hollandul, afrikaansul és héberül.

Azonban nem csak az Európai Bizottság, hanem valamennyi uniós intézmény aktívan részt vesz az európai nyelvpolitika alakításában. „Mindezt főként azért teszik, mert felismerték, hogy az Unió versenyképessége könnyebben elősegíthető, ha a lakosok több idegen nyelven beszélnek, lehetőleg minél magasabb szinten. A szakértelem megléte ugyanis önmagában már nem elegendő a munkaerőpiacon való elhelyezkedéshez, emellett az idegen nyelvi kompetenciák birtoklására is szükség van. Ezen kompetenciák együttes meglétével pedig növelhető a foglalkoztatottság Európa-szerte. Ha emelkedik a foglalkoztatottság, a térség versenyképesebb lesz, emiatt tehát mindenképpen szükséges foglalkozni az európai nyelvpolitika gazdasági vetületével, így a nyelvtudás gazdaságra gyakorolt hatásával” (Bradean-Ebinger – Nagyvárad 2013: 1).

A szakmai és nyelvi kompetenciák együttes meglétének szükségességét támasztja alá egy a Budapesti Gazdasági Főiskola Diplomás Pályakövetési Rendszere keretében 2011-ben végzett kutatás¹⁹ is, amelynek során 200 vállalatot kérdeztek meg a friss diplomásokkal kapcsolatos elvárásaikról. A megkérdezett vállalatok a magas szintű szakmai ismereteket és a magabiztos nyelvtudást emelték ki.

Az azonban, hogy a végzős hallgató végül is ki tud-e lépni a munkaerőpiacra, nemcsak nyelvtudásától függ, hanem attól is, hogy nyelvtudásának köszönhetően megszerezte-e az adott felsőoktatási intézmény által előírt nyelvvizsgát. Az Educatio Nonprofit Kft. 2010-es adatai szerint²⁰ Magyarországon a gazdaságtudományok képzési területen végzetteknel az első állás megszerzése átlag 3 hónapot vesz igénybe. A felsőoktatás és a munkavállalás közötti átmenet azonban nyelvvizsga hiányában hónapokkal kitolódhat. Figyelembe véve a magyarországi felsőoktatásban mintegy 50 000 „bennragadt” diplomát, a felsőoktatásban tanulók szempontjából is elmondhatjuk, hogy a nyelvtudás üzlet, de nyelvtudás, ill. nyelvvizsga-bizonyítvány nélkül aligha van számukra üzlet. Ha azonban sikerül diplomát szerezniük,

18 <http://www.nyest.hu/hirek/11-nyelven-beszeli-a-20-eves-nyelvszeni>.

19 <http://www.marketinginfo.hu/hirek/article.php?id=19089>.

20 https://www.felvi.hu/pub_bin/dload/DPR/dprfuzet4/Pages193_202_Nandori.pdf, p. 196.

piacképesse válnak, és egyben hozzájárulnak a foglalkoztatottság, és így a gazdaság versenyképességének növekedéséhez.

A hallgatók piacképessége nyelvtudásuk tükrében

A felmérés célja, célcsoportja

Közismert, hogy a cégek többsége a biztos nyelvtudás meglétéről az állásinterjú során folytatott idegen nyelvű beszélgetés és esetleg a jelölttel idegen nyelven végeztetett kommunikációs feladatok segítségével meg is kíván győződni. Ahhoz azonban, hogy a végzős idáig eljusson – amint azt fentebb már említettük –, a diploma egyik előfeltételeként nyelvvizsga-bizonyítványt is kell szereznie. Az európai nyelvpolitika gazdasági vetülete kapcsán egy kismintás kérdőíves megkérdezés segítségével szeretnénk volna képet alkotni arról, hogy

- figyelembe véve a nyelvtudásról szóló fejtegetéseinket, mennyire tükrözi megállapításainkat a hallgatók nyelvválasztása,
- a megkérdezetteknek milyen további nyelvtanulási terveik vannak,
- milyen realitása van annak, hogy az előírt nyelvvizsgá(ka)t teljesítik, és megteszik az első lépést a piacképesse váláshoz, valamint ez hogyan függ össze saját nyelvtudásuk megítélésével, továbbá
- feltételezésük szerint milyen követelményeket támasztanak a vállalatok a friss diplomás nyelvtudásával szemben akkor, ha nyelvigényes munkakörbe keresnek munkaerőt.

A megkérdezésben a Budapesti Gazdasági Főiskola Külkereskedelmi Kar hallgatóinak egy csoportja vett részt: 49 fő III. évfolyamos, Nemzetközi Gazdálkodás alapszakon és 6 fő III. évfolyamos, Kereskedelem és Marketing alapszakon tanuló, német nyelvi tanulmányait ebben a szemeszterben befejező, valamint 14 fő II. évfolyamos, német nyelvi tanulmányait ebben a szemeszterben megkezdő, Nemzetközi Gazdálkodás alapszakon tanuló hallgató, valamennyien nappali tagozatosak.

A felmérés módszere

Az Europass Nyelvtanulási napló Nyelvi útlevele

A felmérés két különböző kérdőívre épült, melyeket a hallgatók órai keretben, két különböző alkalommal tölthettek ki. Az 1. kérdőívben saját nyelvtudásukról, a 2. kérdőívben a feltételezett vállalati elvárásokról adtak számot. Mindkét kérdőív kidolgozásánál az Európa Tanács fejlesztésében készült Europass Nyelvtanulási napló Nyelvi útlevelének nyelvi önértékelési táblázatát²¹ vettük alapul, mely a nyelvtudást öt készség – a beszédértés, a beszélgetés, az összefüggő beszéd, az olvasás és az írás – szempontjából a Közös Európai Referenciakeret által megkülönböztetett hat nyelvtudási szinten (A1, A2, B1, B2, C1, C2), egymásra épülő deskriptorok rendszerében vizsgálja.

A skálából mindazonáltal kivettük a nyelvi szint megjelölését, hogy az ne befolyásolja a hallgatók nyelvi önértékelését, továbbá a 2. kérdőívben a szintleírások egyes szám első személyű mondatait egyes szám harmadik személyű mondatokká alakítottuk át.

Például:

„Könnyedén elolvasok bármilyen elvont vagy összetett szöveget, például tankönyvet, szakcikket vagy irodalmi művet.” (1. kérdőív)

„Könnyedén elolvas bármilyen elvont vagy összetett szöveget, például tankönyvet, szakcikket vagy irodalmi művet.” (2. kérdőív)

A megkérdezés névtelenül történt, de a kétféle kérdőív beazonosíthatóságához a hallgatóknak jelíget kellett választaniuk. Mindkét kérdőívnel először a fedőlapot kellett kitölteni.

Az 1. kérdőív

Az 1. kérdőív fedőlapján az alábbiakról kértünk adatot:

- Szemináriumi csoport
- Nem
- 1. idegen nyelv („erősebb nyelv”)
- 2. idegen nyelv („kevésbé erős nyelv”)

²¹ <https://europass.cedefop.europa.eu/editors/hu/lp/compose>.

- Az eddig elért nyelvtudási szint globális értékelése
 - 1. idegen nyelvből (A1, A2, B1, B2, C1, C2)
 - 2. idegen nyelvből (A1, A2, B1, B2, C1, C2)
- Eddig megszerzett nyelvvizsga
 - 1. idegen nyelv
 - szint
 - típus (szóbeli, írásbeli, komplex)
 - fajta (általános nyelvi, szaknyelvi)
 - 2. idegen nyelv
 - szint
 - típus (szóbeli, írásbeli, komplex)
 - fajta (általános nyelvi, szaknyelvi)

A fedőlap kitöltése után került sor a nyelvtudás részletes megítélésére: az önértékelési táblázat szintleírásai alapján a hallgató egyenként értékelte nyelvi készségeit, és bejelölte, hogy a skálán belül nyelvi készsége melyik deskriptornak felel meg, azaz nyelvi készsége milyen idegen nyelven teljesítendő feladatok, kommunikációs szituációk megoldására teszi képessé.

A kérdőívek összegyűjtése után az adatokat bevittük egy Excel-táblázatba, mégpedig úgy, hogy a nyelvi szintekre vonatkozó válaszokat pontokban fejeztük ki. Ennek értelmében az A1 szint 1, az A2 szint 2, a B1 szint 3, a B2 szint 4, a C1 szint 5, a C2 szint pedig 6 pontot jelentett. Ezt követően minden egyes megkérdezettnél kiszámoltuk nyelvi készségeinek átlagát, majd azt egybevetettük a globális értékelésnél megadott KER-szinttel, ill. a szintet jelentő ponttal.

Ha a nyelvtudását globálisan B2 szintűnek ítéző nyelvtanuló valamennyi készség leírásánál a B2 szintnek megfelelő deskriptort jelölte be, összesen 5×4 pontot kaphatott, aminek az átlaga 4. Ez az átlag pedig megegyezik a 4 pontot jelentő B2 szinttel, vagyis B2 szintű nyelvtudást tükröz. Ha azonban a nyelvtudását globálisan B2 szintűnek ítéző nyelvtanuló olyan deskriptorokat jelölt be, amelyek a B2 szintnél alacsonyabb szintekre jellemzőek, akkor a készségekre szereshető pontok átlaga a B2 szint pontszáma alatt maradt, vagyis a hallgató vélt és valós nyelvtudása nincs összhangban.

Nyelvoktatói tapasztalatunk alapján elmondhatjuk, hogy amennyiben csak egy készség esetén mutatkozik eltérés, a probléma jól orvosolható: célzott készségfejlesztéssel optimális idő alatt el lehet érni

a kívánt szintet. Nehezebb a helyzet akkor, ha a hallgató nyelvtudása két vagy akár több készségben is az általa vélt nyelvtudási szint alatt marad, vagy a vélt és a valós nyelvtudás egyáltalán nem fedi egymást.

A 2. kérdőív

A 2. kérdőív fedőlapján az alábbiakról kértünk adatot:

- Szemináriumi csoport
- Nem
- Az eddig tanultakon kívül további elsajátítandó nyelv(ek)
- Feltételezett munkaadói elvárás a friss diplomás nyelvtudásával szemben
 - alapfok
 - középfok
 - felsőfok
- A jelölt nyelvtudásáról való meggyőződés módja:
 - nyelvvizsga-bizonyítvány bemutatása
 - idegen nyelvű beszélgetés

A 2. kérdőív fedőlapján a nyelvtudással szemben támasztott feltételezett munkaadói elvárásoknál szándékosan nem a KER-szintek szerinti elnevezést használtuk, bár közismert, hogy az alapfok a B1, a középfok a B2 és a felsőfok a C1 szintnek felel meg. Célunk ezzel az volt, hogy a fokok és a szintek közötti összefüggés lehetőleg a háttérben maradjon, és ne befolyásolja a megkérdezetteket az elvárt készségek megítélésénél.

A fedőlap kitöltése – és ennek során a feltételezett munkaadói elvárás globális megítélése – után került sor a feltételezett munkaadói elvárás készségek szerinti részletes értékelésére. A pontszámítás az 1. kérdőívhez hasonlóan történt: az alapfok 3, a középfok 4, a felsőfok 5 pontot jelentett. A készségekre adott pontokat itt is átlagoltuk, majd egybevetettük az elvárások globális értékelésével.

Ha a nyelvtanuló az általa vélt munkaadói elvárásnál például a középfokot, valamint a nyelvi készségekkel szemben támasztott vélt követeléseknél a B2 szintre jellemző deskriptorokat jelölte be, akkor helyes értékítéletet alkotott, mivel tisztában van azzal, hogy az adott fok milyen nyelvtudást jelent. Ha azonban a középfokot jelölte be, de a skálán magasabb szintet jelentő deskriptorokat választott, úgy

a munkaadói elvárásokkal kapcsolatos feltételezései tévesek. Tévesen feltételezett követelmények pedig adott esetben egy állás pályázat megíúsulását vonhatják maguk után.

A felmérés eredményei

Nyelvválasztás, nyelvpárosítás

Korábban már szó esett arról, hogy a nemzetközi kommunikációban egyre inkább az angol nyelv a vezető szerep. Ugyanakkor a német nyelv fentebb vázolt jelentősége az Európai Unióban és a világban, továbbá Magyarország földrajzi adottságai és történelmi hagyományai, Ausztria szomszédsága, valamint az a tény, hogy Németország legfontosabb gazdasági partnerünk, azt támasztják alá, hogy Magyarország a német nyelv ismerete az üzleti kapcsolattartásban hangsúlyos szerephez jut. Mindebből az következtethet, hogy közgazdász hallgatók számára népszerű az angol–német nyelvpárosítás, amit a vizsgált célcsoport adatai meg is erősítettek. A kérdőívek alapján megállapított nyelvpárosításokat az alábbi táblázat foglalja össze:

1. táblázat: A hallgatók nyelvválasztása, nyelvpárosítás

Évfolyam	1. idegen nyelv: angol 2. idegen nyelv: német	1. idegen nyelv: német 2. idegen nyelv: angol	1. idegen nyelv: angol 2. idegen nyelv: egyéb	1. idegen nyelv: német 2. idegen nyelv: francia
II. + III. 69 fő	57 fő (83%)	11 fő (16%)	–	1 fő (1%)
III. 55 fő	45 fő (82%)	9 fő (16%)	–	1 fő (2%)
II. 14 fő	12 fő (86%)	2 fő (14%)	–	–

Nyelvtanulási tervek

Sokszor hallani, hogy Európában a magyarok sereghajtók a nyelvtudást illetően. Egy 2007-ben készült uniós felmérés²² szerint a 25 és 64 év közötti magyarok 74,8%-a akkor még semmilyen idegen nyelvet nem beszélt. Ez a kép – nem utolsósorban az EU Európa 2020 stratégiájának köszönhetően – mára már átalakulóban van, amihez a megkérdezett hallgatók is hozzájárulhatnak, mint ahogy ahhoz is, hogy az EU nyelvpolitikai célkitűzése, az „anyanyelv + 2 idegen nyelv” elv valóra váljon. A kérdőíves adatok szerint a megkérdezettek többsége ugyanis egy további nyelv megtanulását is tervezi: a spanyolt 13 fő, az orosz 12 fő, a franciát 10 fő, az olaszt 8 fő választaná, valamint 2 fő japánul, 1 fő kínaiul és további 1 fő arabul tanulna. A hallgatók közül 7 fő az angolon és a németen kívül még két nyelvet szeretne elsajátítani.

A nyelvi kimeneti követelmények teljesítése

A tervezett további nyelvtanulás természetesen nagymértékben függ a jelen nyelvtanulási folyamat sikeres lezárásától. Nemzetközi Gazdálkodás szakon két középfokú (B2), komplex típusú, a képzési területnek megfelelő szaknyelvi vizsga a nyelvi kimeneti követelmény, melyek közül az egyik felsőfokú (C1) komplex típusú általános nyelvvizsgálóval kiváltható. Kereskedelem és Marketing Szakon egy középfokú (B2), komplex típusú, a képzési területnek megfelelő szaknyelvi vizsga megszerzése a diploma egyik feltétele, melyet kiválthat egy felsőfokú (C1) komplex típusú általános nyelvvizsga.

A 2013–14-es tanév tavaszi szemeszterének 5–6. hetében lefolytatott felmérés időpontjáig az alapfokozat megszerzéséhez szükséges nyelvi követelményeknek a megkérdezett hallgatók az alábbiak szerint tettek eleget (2. táblázat a következő oldalon).

Az adatok alapján pozitívként állapítható meg, hogy a II. évfolyamon már akadnak olyanok, akiknek tanulmányi idejük első felében sikerült teljesíteniük a nyelvi kimeneti követelményeket. Ugyanakkor a III. évfolyamosok kevésbé megnyugtató adatai a többi között felvetik azt a kérdést, hogy a megkérdezettek alapján véve tisztában vannak-e hiányosságaikkal. Ugyanis a kérdőívekből nyert adatok alapján nem elhanyagolható azoknak az aránya, akik saját nyelvtudásukról téves képet alkotnak, azt a valóságnál magasabb szintűnek gondolják. A vélt és a valós nyelvtudási szint közötti különbség viszont azt eredményezheti, hogy a hallgató rosszul méri fel nyelvvizsga-esélyeit, és emiatt nem fog tudni időben eleget tenni a kimeneti követelményeknek, következésképp piacképesse válása az időben kitolódik.

22 <http://www.edupress.hu/hirek/index.php?pid=egycikk&HirID=23079>.

2. táblázat: A kimeneti követelmények teljesítése a nyelvvizsgák tükrében

NG		KM		NG	
Kimeneti követelmény: 2 nyelvvizsga		Kimeneti követelmény: 1 nyelvvizsga		Kimeneti követelmény: 2 nyelvvizsga	
II. évf., megkérdőzettek száma: 14 fő		III. évf., megkérdőzettek száma: 6 fő		III. évf., megkérdőzettek száma: 49 fő	
1 nyelvvizsgát szerzett	2 nyelvvizsgát szerzett	Nyelvvizsgát szerzett		Nem szerzett még nyelvvizsgát	1 nyelvvizsgát szerzett
2 fő (1,5%)	2 fő (1,5%)	5 fő (98%)		17 fő (35%)	30 fő (61%)
					2 fő (4%)

A vélt és valós nyelvtudás közti diszkrepanciát a 3. táblázatban foglaltuk össze mind a 69 fő 2 nyelvre vonatkozó adatai alapján, ami összesen 138 önértékelést jelent. A táblázatból kitűnik, hogy a megkérdőzettek 56 esetben tévesen ítélték meg nyelvtudási szintjüket, ami az összes önértékelés 41%-a.

3. táblázat: Az önértékelés egybevetése a valós nyelvtudási szinttel

Globális önértékelés	Valós nyelvtudási szint	Globális önértékelés	Valós nyelvtudási szint	Globális önértékelés	Valós nyelvtudási szint
B1	B1 helyett	B2	B2 helyett	C1	C1 helyett
4 fő	A1	6 fő	A2	9 fő	1 fő B1–B2 8 fő B2
14 fő	A2	23 fő	B1		

A 4. táblázat a következő oldalon azokat a következtetéseinket mutatja be, amelyekre a kérdőívekből nyert adatok alapján a hallgatók nyelvvizsgálóival kapcsolatban jutottunk, arra vonatkozóan, hogy a nyelvi készségek eddig elért szintje mennyire valószínűsíti a sikeres nyelvvizsgát.

4. táblázat: A nyelvvizsga megszerzésének esélyei a III. évfolyamosok adatai alapján

Megszerzett nyelvvizsga: 0 Több készség miatt várhatóan sikertelen nyelvvizsga 1 nyelvből	Megszerzett nyelvvizsga: 1 Több készség miatt várhatóan sikertelen nyelvvizsga 1 nyelvből	Megszerzett nyelvvizsga: 0 Több készség miatt várhatóan sikertelen nyelvvizsga 2 nyelvből
10 fő	26 fő	5 fő

A fenti táblázatok adataira azért is érdemes odafigyelni, mivel a Felnőttképzési Akkreditáló Testület az egyes KER-szintek eléréséhez 2013. június 5-i ülésén az alábbi minimális óraszámokat fogadta el és tette közzé ajánlásként:²³

5. táblázat: Az egyes KER-szintek eléréséhez szükséges óraszámok

KER-szint					
KER A1	KER A2	KER B1	KER B2	KER C1	KER C2
90	180	300	550	800	1000

A KER-szintekhez tartozó óraszámok alapján könnyen kiszámolható, hány óra szükséges ahhoz, hogy a nyelvtanuló egy meghatározott alacsonyabb KER-szintről indulva elérje a következő KER-szintet, ami – különös tekintettel a megkérdezett III. évfolyamos Nemzetközi Gazdálkodás szakos hallgatók adataira – többeket is érint, noha, lévén végzősök, a nyelvtanítás számukra a kérdőíves felmérés készítésének félévében lezárul.

Feltételezett munkaadói elvárás a friss diplomás nyelvtudásával szemben

A nyelvtudás értékelésével kapcsolatos problémák a 2. kérdőív adataiban is megmutatkoztak. Érdekes és egyben meglepő is, hogy a válaszadók többsége (72%) szerint a vállalatok nyelvigényes munkakör betöltéséhez felsőfokú (C1) nyelvtudást várnak el. Ugyanakkor az elvárásoknak a nyelvi készségekre vetített megítélése meglehetősen változatos képet mutatott: B1–C2 között valamennyi tartomány előfordult.

²³ https://www.nive.hu/index.php?option=com_content&view=article&id=459.

A fentiek alapján megerősítést nyert, hogy a hallgatók nem megfelelően tájékozottak az egyes nyelvi szintek követelményeit, jelentését illetően, így többnyire saját nyelvtudásukat sem tudják megfelelően értékelni, ami negatívan befolyásolhatja a nyelvvizsga sikeres megszerzését. Különösen problémás ez a III. évfolyamos hallgatók esetében, akik így a „bennragadt diplomások” számát gyarapíthatják.

A felmérés tanulságai

Mostanában gyakran esik szó az életút megtervezéséről: látom-e, merre megyek, merre menjek, ha változtatni kell, és egyáltalán, tudok-e korrigálni. Ahhoz, hogy hallgatóink piacképesé váljanak és a felsőoktatásból át tudjanak lépni a munka világába, életpályájukat tudatosan kellene megtervezniük, amibe beletartozna, hogy megfelelően értékeljék saját nyelvtudásukat, következésképp a nyelvvizsga megszerzését megfelelően időzítsék. A felmérés alapján valószínűsíthető, hogy ebben hallgatóink közül sokan segítségre szorulnak.

Úgy véljük, hogy a megfelelő nyelvi önértékeléshez és egyben a nyelvoktatás hatékonyságának növeléséhez nagyban hozzájárulna, ha az idegen nyelveket oktató kollégák hallgatóikkal meghatározott ütemezés szerint, időről időre kitöltetnék az Europass Nyelvtanulási napló Nyelvi útlevelének önértékelési kérdőívét, az eredményről és a haladásról pedig egyénenként konzultálnának, hallgatónként kijelölve a nyelvi készségfejlesztés főbb mérföldköveit az azok eléréséhez szükséges anyagok és tanulási stratégiák megadásával. Ezzel kialakulhatna egyfajta irányított önálló tanulási folyamat, amelyben a nyelvoktató nem csak nyelvtanulási tanácsadóként jelenik meg, hanem a hallgatói életút gondozásához is hozzájárul.

Mivel a munkaerőpiac elvárása a nyelvi és szakmai kompetenciákra együttesen vonatkozik, a hallgatói életútszemlélet tudatos kialakításához hallgatónak és oktatónak egyaránt érdemes lenne megismernie az Europass egyik nem olyan régi újításával, az Europass Nyelvi útlevelét is tartalmazó, illetve a szakmai tapasztalatokat, kompetenciákat is dokumentáló Európai készségútlevéllel.²⁴

24 <http://europass.hu/pages/content/index.php?pageId=1257>.

Összegzés

A nyelvtudás gazdasági szerepe napjainkban egyre nagyobb hangsúlyt kap, mivel a munkaerőpiac a magas szintű szakmai ismereteken kívül biztos nyelvtudást is elvár a munkavállalótól. A nyelvtudás egyben növeli a munkavállaló elhelyezkedési lehetőségeit, és így hozzájárul a foglalkoztatottság és egyben a gazdaság versenyképességének növekedéséhez. Az Európai Unió Európa versenyképességének növelése céljából a többnyelvűség nyelvpolitikája mellett kötelezte el magát, mivel a tapasztalatok azt mutatják, hogy az angol nyelv ismerete ugyan rendkívül fontos, azonban önmagában nem elegendő. A gazdaság érdeke, hogy a felsőoktatásban tanulók minél előbb kilépjenek a munkaerőpiacra. Ezt sok esetben akadályozza, hogy a hallgató nem szerzi meg időben a diploma megszerzéséhez szükséges nyelvvizsgát. A nyelvvizsga megszerzését megfelelően lehet időzíteni, ha a hallgató reálisan értékeli a saját nyelvtudását és nyelvvizsga-esélyeit. Ebben segíthet az Europass Nyelvtanulási napló Nyelvi útlevelének önértékelési táblázata. Ha a hallgató a nyelvtanulási folyamatban oktatója segítségével meghatározott ütemezés szerint időről időre értékeli saját nyelvtudását, és mérföldköveket határoz meg az azok eléréséhez szükséges anyagokkal, valamint haladásáról oktatójától folyamatos visszajelzést kap, úgy egyfajta irányított önálló tanulási formában célirányosabban haladhat a sikeres nyelvvizsga felé. Ennek valójában a hallgatói életútszemlélet és életúttervezés részévé kellene válnia, amiben az oktató fontos szerepet játszhat.

Irodalomjegyzék

Ammon, U. (2012): Welche Rolle spielt Deutsch international?

<http://bkdportoalegre.files.wordpress.com/2012/01/deutsche-sprache-international1.pdf>, pp. 1–4. (2014. 06. 27.).

Bolten, J. (2009): *Mehrsprachigkeit in der Wirtschaft. Mehrsprachigkeit – Sprachen ohne Grenzen*. Goethe-Institut.

<http://www.goethe.de/ges/spa/prj/sog/fst/deindex.htm> (2014. 03. 15.).

Bradean-Ebinger N. – Nagyvárad Sz. (2013): Az Európai Unió versenyképessége tétele: Központban a nyelvtudás. *Délkelet-Európa – South-East Europe International Relations Quarterly*, 15(3): 1–44.

http://www.southeast-europe.org/pdf/15/dke_15_m_e_Bradean-Ebinger-Nelu--Nagyvaradi-Szabina%20_EU-versenykepesség.pdf (2014. 02. 07.).

- Fejes L. (2010): Hat tévhit a magyar nyelvről. *Nyelv és Tudomány*, október 1.
<http://www.nyest.hu/hirek/hat-tevhit-a-magyar-nyelvro> (2014. június 27.).
- Fodor S.-né (2014): A nyelvtudás szerepe a világban. Ceglédi Kossuth Lajos Gimnázium, 2013. február 14., 2014. január 28. (előadás).
- Hoffmann Zs. (2008): Nyelvi kapcsolatok a globális kommunikáció korában: az angol és a nemzetközi szókölcsönzés. PhD-értekezés, tézisek. Debreceni Egyetem, 1–11. o.
- Kakuk Zs. (1966): *Vámbéry Ármin (1832–1913). Bevezetés a Dervisruhában Közép-Ázsián át című válogatáshoz.* Elektronikus kiadás: Terebess Ázsia E-Tár,
<http://terebess.hu/keletkultinfo/kakuk.htm> (2014. 03. 12.).
- Lomb K. (1970): *Így tanulok nyelveket. Egy tizenhat nyelvű tolmács feljegyzései.* Budapest: Gondolat.
<http://www.slideshare.net/d0dy/lomb-katoigytanuloknyelveket> (2014. június 27.).
- Magyar életrajzi lexikon 1000–1990: Képes Géza,
<http://mek.oszk.hu/00300/00355/html/ABC07165/07731.htm> (2014. 03. 12.).
- Magyar életrajzi lexikon 1000–1990: Kőrösi Csoma Sándor
<http://mek.oszk.hu/00300/00355/html/ABC07165/08712.htm> (2014. 03. 14.).
- Nándori E. (2010): Átmenet a felsőoktatásból a munkaerőpiacra. Diplomás pályakövetés IV. In Garai O. – Horváth T. – Kiss L. – Szép L. – Veroszta Zs. (szerk.): *Frissdiplomások 2010*, 193–202.
https://www.felvi.hu/pub_bin/dload/DPR/dprfuzet4/Pages193_202_Nandori.pdf (2014. 02. 06.).
- Polgár J. (2013): Interjú. *Nyelvtudás Napja*, szeptember 14.
<http://nyelvtudasnapja.hu/media/interju/> (2014. június 27.).
- Szakonyi B. (2011): Gyakorlatiasságot várnak el a friss diplomásoktól. *Marketinginfo*,
<http://www.marketinginfo.hu/hirek/article.php?id=19089> (2014. 02. 07.).
- Bundeszentrale für politische bildung (2010): Weltsprache,
<http://www.bpb.de/nachschlagen/zahlen-und-fakten/globalisierung/52515/weltsprache> (2014. 03. 16.).
http://ganymedes.lib.unideb.hu:8080/dea/bitstream/2437/78252/8/tezisek_magyar.pdf (2014. 06. 27.).
- Organization of the Petroleum Exporting Countries (OPEC)
<http://www.mofa.gov.iq/documentfiles/130171515585344412.pdf>, pp. 1–8. (2014. 06. 27.).

Auswärtiges AMT: Förderung der Deutschen Sprache

http://www.auswaertiges-amt.de/DE/Aussenpolitik/KulturDialog/Sprache/DeutscheSprache_node.html (2014. 06. 27.)

Goethe Institut: Rechenschaftsbericht 2011/2012

http://www.goethe.de/uun/pro/jb12/rechenschaftsbericht_gi2012.pdf, pp. 1–24. (2014. június 27.).

Goethe Institut: Rechenschaftsbericht 2012/2013

<http://www.goethe.de/uun/pro/jb13/Rechenschaftsbericht2012-2013.pdf>, pp. 1–20. (2014. június 27.).

Kitekintő.hu (2008): A nyelvtudás üzlet,

http://kitekinto.hu/europa/2008/08/04/a_nyelvtudas_uzlet/#.UyWlMs4w_Fw (2014. 02. 07.).

Piac&Profit (2012): Nyelvtudás nélkül nincsen üzlet,

http://www.piacprofit.hu/kkv_cegblog/nyelvtudas_nelkul_nincs_uzlet/ (2014. 02. 07.).

Nyelv és Tudomány (2012): 11 nyelven beszél a 20 éves nyelvzseni,

<http://www.nyest.hu/hirek/11-nyelven-besz-el-a-20-eves-nyelvzseni> (2012. 02. 07.).

Edupress (2010): Európában sereghajtó a magyarok nyelvtudása. <http://www.edupress.hu/hirek/index.php?pid=egycikk&HirID=23079> (2014. 02. 04.).

Europass nyelvi útlevél. Európai szint: önértékelési táblázat,

<https://europass.cedefop.europa.eu/editors/hu/lp/compose> (2014. 02. 06.)

Nemzeti munkaügyi hivatal szakképzési és felnőttképzési igazgatóság (2013): Tájékoztató a „segédlet” nyelvi fejezetének [felülvizsgálatáról, a nyelvi programok ajánlott óraszámával összefüggő felmérésről](#),

https://www.nive.hu/index.php?option=com_content&view=article&id=459 (2014. 03. 12.).

Europass: Európai készségútlevél,

<http://europass.hu/pages/content/index.php?pageId=1257> (2014. 03. 15.).